

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sądu Rejonowego w Skierniewicach z 10 października 2022 roku w sprawie I C 518/21 z powództwa (...) spółki akcyjnej w W. przeciwko P. K. o zapłatę utrzymano w mocy wyrok zaoczny w całości.

W świetle uzasadnienia wskazanego wyroku Sąd I instancji ustalił, że 22 września 2020 roku pomiędzy powodem a pozwanym została zawarta umowa (...). Całkowita kwota pożyczki wyniosła 4.000 zł. W umowie ustalono, że całkowita kwota do zapłaty wynosi 8.892 zł. Miesięczna rata wynosiła 247 zł, liczba rat została określona na 36. Tego samego dnia została podpisana deklaracja wekslowa wystawcy weksla na zabezpieczenie zwrotu całego zadłużenia z tytułu umowy pożyczki udzielonej przez powoda pozwanemu. Wskazano m.in., że pożyczkodawca ma prawo uzupełnić weksel oraz dochodzić na tej podstawie zobowiązania przed sądem, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekroczy 30 dni, po uprzednim wezwaniu do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Wystawiono również weksel. Wystawcą weksla był P. K.. W wekslu wskazano, że wystawca zapłaci na rzecz powoda 7.173,98 zł 2 września 2021 roku. Określono, że weksel jest płatny w B., zastrzeżono w wekslu klauzulę „nie na zlecenie”. Pod wekslem znalazł się własnoręczny podpis R. K. (sic).

Pismem z 3 sierpnia 2021 roku powód z uwagi na poważne naruszenia postanowień umowy zawartej 22 września 2020 roku wypowiedział pozwanemu umowę pożyczki oraz wezwał do wykupu weksla.

W tak ustalonym stanie faktycznym zważono, że weksel został prawidłowo wystawiony i wypełniony. Stanowi samodzielne źródło zobowiązania wekslowego. Niezależnie od tej okoliczności uznano, że powód wykazał zasadność i wysokość zobowiązania.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, w przedmiocie kosztów orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.1.

Apelację od omówionego wyżej wyroku w całości wywiódł pozwany, działając przez swojego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, występującego również w I instancji. W apelacji zarzucono naruszenie prawa materialnego oraz błąd w ustaleniach faktycznych.

W zakresie błędów w ustaleniach faktycznych zdaniem apelującego doszło do nieustalenia:

- treści umowy pożyczki (pkt 1.1, 1.2 i 1.4) w zakresie naliczenia odsetek od kredytowanych kosztów;
- treści deklaracji wekslowej w zakresie przyczyn uzupełnienia weksla i treści umowy w zakresie przyczyn wypowiedzenia (pkt 8);
- treści wypowiedzenia umowy pożyczki, z którego wynikało, że w jego dacie weksel był już uzupełniony;
- wysokości spłat pozwanego na rzecz powoda na datę wezwania do zapłaty umowy pożyczki;
- ilości i wysokości rat pożyczki wymagalnych na chwilę wezwania do zapłaty i wypowiedzenia umowy pożyczki;
- kwoty zadłużenia wskazanej w wezwaniu do zapłaty i wskazanych w nim rat zdaniem powoda nieuregulowanych oraz ich wysokości;
- terminu płatności weksla przedstawionego w niniejszej sprawie;
- złożenia oświadczenia o kredycie darmowym i wysokości zadłużenia na skutek oświadczenia o kredycie darmowym;

W zakresie prawa materialnego zarzucono naruszenie:

- art. 10 w zw. z art. 101, art. 102 i art. 104 p.w.2, art. 720 i art. 359 k.c.3 w związku z art. 3, art. 54 ust. 2 i art. 47 u.k.k.4, art. 58 § 1, 2 i 3 i art. 353¹ w zw. z art. 385¹ i art. 385² k.c., art. 353 i art. 354 w związku z art. 720 k.c. oraz art. 316 § 1 k.p.c. z uwagi na: (1) błędne pominięcie i nierozważenie roszczenia formułowanego w oparciu o weksel, mimo że powód dochodził zapłaty z uzupełnionego weksla in blanco o charakterze gwarancyjnym oraz treści deklaracji wekslowej, (2) błędne przyjęcie, że powód uzupełnił weksel zgodnie z deklaracją wekslową co do zasądzonego roszczenia, podczas gdy: (a) odsetki umowne i inne koszty są nienależne, (b) zasądzenie powództwa z uwagi na wypowiedzenie umowy pożyczki chociaż jest ono nieskuteczne, (c) pominięcie treści deklaracji wekslowej, wezwania do zapłaty i wypowiedzenia oraz daty wymagalności roszczenia wekslowego (płatności weksla), (d) pominięcie sumy wpłat pozwanego i przyjęcie, że miał zadłużenie w chwili wezwania do zapłaty (i wypowiedzenia umowy);
- art. 3, art. 5 pkt 7 i 12, art. 25 ust. 1 pkt 1, art. 54 ust. 1 i 2, art. 30 ust. 1 pkt 6 i 7, art. 47 w związku z art. 45 ust. 1 u.k.k. w związku z art. 353¹ i art. 353² k.c. w związku z art. 720, art. 395 i art. 481 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ i 385² k.c., art. 210 § 2 i art. 316 § 1 k.p.c. przez ich niezastosowanie z urzędu, mimo że umowa pożyczki w pkt 1.1, 2 i 1.4 obejmuje naliczanie odsetek od kredytowanych kosztów pożyczki i przyjęcie za zasadne zadłużenia podawanego przez powoda w zakresie odsetek i ich rozliczenia, a także pominięcie oświadczenia o kredycie darmowym;
- art. 385¹ i art. 385² k.c. w związku z art. 36a i art. 3 u.k.k. przez przyjęcie, że prowizja, opłata (...) oraz opłata przygotowawcza są należne do wysokości poniesionych kosztów i nie wynikają z klauzul abuzywnych oraz że klauzula abuzywna może być modyfikowana przez Sąd.

Z tych względów wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa na koszt powoda oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego przez ich zasądzenie również od pozwanego na rzecz powoda. W obu przypadkach z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

W odpowiedzi na apelację powód, reprezentowany przez radcę prawnego, występującego również w I instancji, wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od skarżącego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadną w stopniu powodującym konieczność całkowitej zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia, aczkolwiek nie wszystkie zarzuty zasługiwały na uwzględnienie.

Nie sposób nie zauważyć, że zmiana rozstrzygnięcia wynika z bardzo powierzchownych ustaleń i analizy prawnej, dokonanej przez Sąd Rejonowy. W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że ustalenie co do podpisania weksla przez R. K. Sąd Okręgowy traktuje jako oczywistą omyłkę pisarską, co wynika z dalszej części uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia. Podpisanie weksla przez pozwanego nie budzi najmniejszych wątpliwości (k. 8).

Prawidłowo wskazuje pozwany w apelacji, że odsetki powód naliczał również od kredytowanych kosztów zawarcia umowy, a nie tylko od środków rzeczywiście udostępnionych pozwanemu.

Wbrew tezie apelacji, Sąd I instancji ustalił natomiast treść deklaracji wekslowej co do okoliczności uzasadniających wypełnienie weksla niezupełnego. Nie ma natomiast ustaleń co do okoliczności uzasadniających wypowiedzenie umowy. Należy jednak dostrzec, że okoliczność ta – w związku z podstawą dochodzonego roszczenia wekslowego – nie miała pierwszorzędного znaczenia dla rozstrzygnięcia i w istocie nie wymagała ustalenia.

Okoliczność daty uzupełnienia weksla nie ma istotnego znaczenia z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy. Prawo wekslowe nie przypisuje normatywnego znaczenia momentowi uzupełnienia weksla własnego, niezupełnego w chwili wystawienia (art. 10 p.w.). Prawnie doniosłe pozostaje wystawienie weksla własnego, a także data płatności weksla. Tymczasem sam pozwany wskazuje w apelacji, że „data płatności w wekslu określona została po upływie okresu wypowiedzenia” (s. 3 apelacji, k. 82).

Słusznie podnosi się w apelacji, że nie ustalono wysokości spłat pozwanego na dzień wezwania do zapłaty. Powód nie zaprzeczył twierdzeniom pozwanego, że chodzi o 1.602 zł. Łączne wykazane wpłaty w okresie od 16 listopada 2020 roku do 10 maja 2021 roku wyniosły natomiast 1.869 zł (k. 49).

Ustalenia co do ilości i wymagalności rat, a także kwoty zadłużenia wskazanej w wezwaniu do zapłaty, stanowią konsekwencję przyjętej oceny umowy co do abuzywności jej niektórych postanowień. Niewątpliwie trafnie podniesiono w apelacji w tej mierze, że Sąd Rejonowy żadnych ustaleń ani ocen w tej mierze nie dokonał.

Nie jest do końca zrozumiałą zarzut co do ustalenia „terminu płatności weksla przedstawionego w niniejszej sprawie”. Jak już wskazano, w uzasadnieniu apelacji jej Autor wskazuje wszak, że data płatności weksla określona została po upływie okresu wypowiedzenia.

Złożenie oświadczenia o kredycie darmowym rzeczywiście nie stało się przedmiotem ustalenia faktycznego Sądu I instancji, jednakże oświadczenie to nie wywołało oczekiwanego przez apelującego skutku, o czym niżej, zatem brak ustalenia w tej mierze nie jest błędny.

W świetle powyższych uwag ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy wymagały powyższych uzupełnień, gdyż poczynione zostały miejscami pobieżnie, miejscami – wskutek oczywistej omyłki pisarskiej – wadliwie.

Należy podkreślić, że nie zdołano również ustalić dokonania przez powoda czynności warunkującej uzupełnienia weksla niezupełnego w chwili wystawienia: powód nie zaoferował dowodu na wezwanie pozwanego do zapłaty zaległości w terminie 7 dni, poprzedzającego uzupełnienie weksla. W ten sposób Sąd Okręgowy w obecnym składzie rozumie połączone zarzuty nieustalenia treści deklaracji wekslowej w zakresie przyczyn uzupełnienia weksla i treści umowy w zakresie przyczyn wypowiedzenia oraz nieustalenia treści wypowiedzenia umowy pożyczki, z którego wynikało, że w jego dacie weksel był już uzupełniony. Zgodnie z deklaracją wekslową, kolejność zdarzeń winna być następująca: (1) powstanie zaległości w wysokości co najmniej jednej raty i opóźnieniu przenoszącym 30 dni; (2) doręczenie wezwania do zapłaty powstałej zaległości z punktu 1 w terminie 7 dni; (3) bezskuteczny upływ terminu z punktu 2; (4) wypełnienie weksla i dochodzenie jego zapłaty na drodze sądowej. Nie spełnia tego warunku wezwanie datowane na 3 sierpnia 2021 roku (k. 9), albowiem dotyczy ono – jak słusznie zauważa Autor apelacji – wezwania dokonywanego już po uzupełnieniu weksla. W tym sensie zatem zarzut uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym, jest zasadny.

Co więcej, trafnie wywodzi się w apelacji, że zaniechał Sąd I instancji dokonania oceny abuzywności niektórych klauzul umownych stosunku podstawowego. Godzi się zatem przypomnieć, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przy czym nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.). Strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.), przy czym udowodnić należy indywidualne uzgodnienie postanowienia (art. 385¹ § 4 k.c.). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, ustaleń w tym zakresie należy dokonywać z urzędu, w granicach posiadanego materiału dowodowego.

Trafnie dostrzega apelujący, że abuzywność w niniejszej sprawie dotyczy pobierania niesprecyzowanych bliżej w istocie opłat: przygotowawczej, prowizji i „Twojego pakietu”. Pierwsze dwie opłaty nie pozwalają ustalić, czego dotyczą. Trzecia jest nieproporcjonalna. Nie spełniają zatem kryterium jasności i możliwości weryfikacji, czy nie obejmują tych samych czynności, ustalonego przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w połączonych sprawach C#84/19, C#222/19 i C#252/195. Przedmiotowe postanowienia zatem nie wiążą pozwanego, gdyż kształtują jego prawa w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, rażąco naruszając jego interesy. Owo rażące naruszenie wynika w przedmiotowych okolicznościach stąd, że pozwany obowiązany byłby zapłacić pozaodsetkowe

koszty kredytu konsumenckiego w sytuacji, gdy nie jest w stanie rozgraniczyć poszczególnych czynności, za które pobierane są poszczególne opłaty, zatem nieusuwalnie z punktu widzenia konsumenta zachodzi ryzyko opłacania dwukrotnie tych samych czynności dającego pożyczkę.

Sądy nie są uprawnione do modyfikowania postanowień abuzywnych; wyłącznym uprawnieniem jest tutaj nieuwzględnienie skuteczności tego rodzaju postanowień względem konsumenta, którym w obecnej sprawie jest pozwany. Oznacza to konieczność przyjęcia iż powód nie był uprawniony do pobrania – tym samym naliczenia – należności wynikających ze wskazanych opłat. Tym samym przekonujące jest stanowisko Autora apelacji, że w tych okolicznościach nie było w ogóle mowy o zadłużeniu pozwanego, lecz miał on nadpłatę w wysokości co najmniej: 1.602 zł – 1.328 zł = 274 zł (s. 7 apelacji, k. 84). Tym samym również z tej przyczyny prawidłowy jest zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem.

Jak już wspomniano, przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie było roszczenie wekslowe. Z przyczyn wyżej wskazanych przyjąć należało, że pozwany wykazał okoliczności przemawiające za wypełnieniem weksla, niepełnego w chwili wystawienia, niezgodnie z porozumieniem wekslowym. W dacie płatności weksla, zobowiązanie nie istniało. Powództwo należało oddalić w całości.

Z tych wszystkich względów, a nadto wobec braku okoliczności skutkujących nieważnością postępowania, które winny być brane pod uwagę z urzędu, uznając zaskarżone orzeczenie za błędne, apelację uwzględniono zmieniając zaskarżony wyrok i orzekając co do istoty przez uchylenie wyroku zaocznego i oddalenie powództwa w całości (art. 386 § 1 k.p.c.).

Z tych samych względów zmienić należało orzeczenie o kosztach procesu, zasądzając zwrot tych kosztów – 1.800 zł z tytułu zastępstwa procesowego według stawki minimalnej w postępowaniu pierwszoinstancyjnym (nie złożono dowodu uiszczenia opłaty skarbowej) – przez powoda na rzecz pozwanego, jako wygrywającego sprawę w całości, wedle zasady odpowiedzialności za wynik procesu, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres po upływie tygodnia od doręczenia odpisu rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów do dnia zapłaty, jako że rozstrzygnięcie to nie podlega już dalszemu zaskarżeniu (art. 98 § 1, 1¹ i 3 w związku z art. 99 w związku z art. 386 § 1 k.p.c.).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 w związku z art. 391 § 1 zd. I k.p.c. Na koszty postępowania apelacyjnego pozwanego złożyło się 400 zł opłaty od apelacji oraz 900 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego według stawki minimalnej w postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Okręgowym. Powód obowiązany jest zwrócić te koszty w całości pozwanemu.

1 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (j.t. – Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.).

2 Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (j.t. – Dz. U. z 2022 r. poz. 282).

3 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (j.t. – Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.).

4 Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (j.t. – Dz. U. z 2023 r. poz. 1028).

5 Wyrok Trybunału (Pierwsza Izba) z dnia 3 września 2020 r., (...) S.A. v. QJ (C#84/19), BW v. DR (C#222/19), QL v. CG (C#252/19), (...):EU:C:2020:631, w szczególności pkt 76 – 86.